תלמוד בבלי · ראשונים · רי״ף · מפרשים · חידושי אנשי שם

חידושי אנשי שם על יבמות

רבי נתן נטע שפירא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי אנשי שם על יבמות

רבי נתן נטע שפירא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-אנשי-שם-על-יבמות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א. 5
דף ב. 5
דף ב: 5
דף ג. 6
דף ג: 6
דף ד. 7
דף ד: 7
דף ו. 8
דף ז. 8
דף ח. 8
דף ח: 9
דף ט. 10
דף ט: 10
דף י. 10
דף י: 11
דף יא. 11
דף יב. 11
דף יג. 12
דף יד: 13
דף טו. 13
דף טו: 13
דף טז. 14
דף טז: 14
דף יז. 14
דף יז: 15
דף יח. 15
דף יח: 15
דף יט. 15
דף כ. 16
דף כ: 16
דף כא. 17
דף כא: 17
דף כב. 17
דף כב: 18
דף כג. 18
דף כד: 18
דף כה. 19
דף כה: 19
דף כו. 19
דף כו: 19
דף כח. 20
דף כח: 21
דף כט. 21
דף כט: 22
דף ל. 22
דף לא. 22
דף לא: 23
דף לב. 23
דף לב: 24
דף לג. 24
דף לד. 25
דף לה. 25
דף לה: 25
דף לו. 26
דף לו: 26
דף לח. 26
דף לח: 27
דף לט. 27
דף מ. 27
דף מ: 28
דף מא. 28
דף מא: 28

דף מב. 29
דף מג. 29
דף מד. 29
דף מד: 29

דף א.

מהר"ן שפירא

האי לא לצרר הוא גירסת הרי"ף דאילו בגמ' איתא ולא לצור ופי' רש"י מדכתיב בשני רישי"ן לצרור ולא כתיב לצור בחד רי"ש וגירסת הרי"ף ופירושו גם כן נכון מדכתיב לצרור בי"ו משמע לשון רבים וכן ראיתי באשר"י דפוס ישן כגירסת הרי"ף אך מהר"ר שכנא ז"ל כתב בצידו וצ"ל לצור כגירסת הגמרא:

ברש"י ונ"י חמותו שמת בעלה וכו' והא דלא מפרש רש"י דאיירי בנשא בת אחיו ואח"כ מתה הבת ואח"כ מת אחיו בלא בנים ונפלה אשת אחיו דהיינו חמותו לפניו לייבם נ"ל דמבואר בסנהדרין דף ע"ו פלוגתא ר"ע ור"י בחמותו לאחר מיתת אשתו וסבר ר"ע דאינה אלא איסורא בעלמא וכבר מבואר דף ג' ע"ב דאין פוטרות צרותיהן אלא דוקא בעריות שבכרת לכך א"א לפרש בחמותו לאחר מיתת אשתו. ובכתבי בגמרא הארכתי בזה יותר:

ר"ל מדאמר כמי שאינה בעולם משמע שהכיר בה ולא היתה קדושין בטעות אלא דהיא כמי שאינו בעולם אבל אי מיירי דוקא שלא הכיר בה וקדושין היו בטעות א"כ אפילו אי הוה כחשובה בעולם נמי. אלא ודאי דמיירי אפילו בהכיר בה ואשמועינן דאפילו הכי הרי היא כצרת ערוה שלא במקום מצוה ולהכי אמר כמי שאינו בעולם ודו"ק:

דף ב.

מהר"ן שפירא

נ"ל דהוא לאו דוקא דהא קי"ל כחכמים דאסורה דאסורה בין מן הנשואין בין מן האירוסין וכמ"ש הרי"ף אח"כ ולא בא לומר רק שיהא נשאת או נתארסה לאחר קודם שחזרה ונשאה אבל ודאי אם החזיר גרושתו קודם שנשאת או נתארסה מתייבמת דקי"ל כת"ק בפ' ב"ש דף ק"ח ודף ק"ט:

דף ב:

פירוש הראשון נדחה מפני השני דהשני דוחק ופוחת צורתו של ראשון וכן מבואר ברש"י לקמן דף ק' וכ"כ בח"ש:

ר"ל לקדש את העובר שמעוברת ממנו עכשיו כשתהיה נקבה ומסיק זהו לדעת הרמב"ם ז"ל וכו' ר"ל דבהכי אשכחינן חמותה ממאנת דבעודה מעוברת יקדש אדם בתה וימות בעלה בעודה מעוברת ותקח לאחי חתנה המארס והמעוברת תיבדק ולא יהיה לה סימנים

וא"כ אפשר למצוא חמותו ממאנת לכך ר"ל דצער עיבור ג"כ גורם לנישור השערות וק"ל ובתוספות כתבו מ"ש ואינם ענין לכאן ודינא דרמב"ם מבואר בא"ה סי' מ' וע"ש:

דף ג.

מהר"ן שפירא

חפשתי בגמ' ולא מצאתי בגמרא והיה נ"ל למחוק מלת גמרא והוא לשון הרי"ף אך שראיתי בנ"י כתב ג"כ ז"ל ואמרי' בגמ' הכא כרת וכו' וצ"ל שהגירסא היה לפניהם כך בגמרא:

דף ג:

מהר"ן שפירא

והא דלא קשיא ליה מהמקדימין ליום הכניסה שהוא י"א י"ב כו' משום דלא מחזי כשתי תורו' מאחר דלכבודן ולתקנתם תקון כן שלא יטריחו בטורח הדרך ולהקל מעליהם ולא מקשה אלא מבני עיירות שקורין בי"ד ומוקפין בט"ו ומ"ה מסיק הנ"י וכתב כגון עיירות ומוקפין וכבר האריכו בזה התוס' והרא"ש ליישב דלא תקשה ממגילה כל אחד ואחד לפי דרכו ע"ש:

פי' דמבואר בסמוך דזיקה לא פקעה אפי' לאחר מיתת היבמה. אבל דאסור מדאורייתא אינו מבואר בשמעתין דילן אלא בסנהדרין דף ע"ה:

ר"ל ואפילו הנשואין לא מפקעה הזיקה וכמבואר פרק החולץ סי' נ"ד במתני' כפי מ"ש הנ"י. וזהו דלא כתוספות דשמעתין דסברי דנשואין מפקעה זיקה ומסיק וכן פירשו הם ז"ל הא דפ' ד"א דף כ"ט ר"ל דסברי דנשואין וקדושין הם שווים ולכך לב"ש דלקמן אי הוי מאמר קונה קנין גמור א"כ הוי כמו קדושין וקדושין הוי כמו נשואין וכשם שנשואי' מפקיע לזיקה מאמר נמי הוי מפקיע לזיקה אי הוי חשוב קנין גמור דסבירא לן בפשיטות דנשואי' וקדושין שווין. משא"כ ליש שחלקו בין נשואין לקדושין לא א"ש הא דלקמן דאף שחשוב קנין גמור מ"מ לא מפקעי הזיקה דלא עדיף מקדושין וכן הקשו בתוס' בשמעתין ומתרצין בדוחק יע"ש אבל לפי דברי הנ"י אתי כפשוטו: והא דאמרו לקמן נשואין מפקעי זיקה אליבא דאמת היינו דוקא לב"ש אבל לב"ה אף אם קדמו וכנסו יוציאה דאין נשואין מפקיע לקדושין וכמ"ש האחרונים כאן ודו"ק:

דף ד.

מהר"ן שפירא

אם אמו ואם אביו ואשת אבי ואביו ומבואר ברש"י ובגמרא דאם אביו אסורה מכח גזירת אם אמו ובאם אביו לא שייך בדרא ערוה דאורייתא כמבואר ברש"י בהדיא ואשת אחי האב וכו': וראיתי מקשים הלא גם באם אביו איכא ערוה דאורייתא בדרא דהי' אשת אבי אביו ובזה שייך ערוה דאורייתא ולק"מ דבאם אביו היא אסורה אע"פ שאינה אשת אביו והיינו שהי' אנוסת אבי אביו ובזה ליכא ערוה דאורייתא בדרא כלל ולכך לא מיתסרא אלא משום דאתי לאחלופי באם אמו:

דף ד:

מהר"ן שפירא

יש מקשים איך אפשר להיות דהוה להם הפסק לשניות הללו דא"כ תקשה מ"ש אם אם חמותו שתהיה מותרת ואשת אבי אבי אביו אין להם הפסק ואסורין לעולם אע"ג דהיא ג"כ אסורה מחמת אישות ותירץ רש"ל בביאורי הסמ"ג דהבן מצוי אצל האב והאב הוא מצוי אצל הנשואות משא"כ בחמותו וגם האם אינו מצוי כ"כ אצל הבנות נ"ל עכ"ל:

ובתוס' בשמעתין יישבו קושיא זו ומ"ש אח"כ מאם אמו ואבי אביה לדידי במה שכתבתי בכתבי הגמרא בשם רש"ל בביאורי סמ"ג לק"מ דלעולם דרך הבני' לילך אצל האבות והאמהו' אבל הנשים דרכן לישב ביתה פנימה דזהו כבודה אם לאו בת ירושה ולכך מותרת באבי אביה ולא גזרי' בה ע"ש:

ר"ל דלקמן ר"פ יש מותרות חשיב ותני דיש אסורות לבעליהן ומותרת ליבמיהן אבל הא דהכא לא דמי להתם דשם איירי באסורות לבעליהן לעולם ולא היה להם היתר בהן משא"כ ביבמיהן דלא נאסרו לוכלל משא"כ בהא דמחזיר גרושתו דראוי לאוסרה ליבום מכח ק"ו זה בעל שהיה מותר בה קודם שנשאת לשני נאסר בה בנשואי השני יבם זה שנאסר בה אף קודם שנשאת לשני אינו דין שיהא אסור בה וכמבואר בפ"ק בגמ' בסוף דף י"א ע"ש:

מהר"ן שפירא

ר"ל דאם מת המומר לעבודת כוכבים בלא בנים אזי זוקקין אשתו לאחי המומר לעבודת כוכבים לחליצה ויבום וע"ז מסיק הנ"י דאפילו שחטא ישראל הוא בקדושין ודו"ק וכן מבואר דין זה בטור אבן העזר סימן קנ"ז דאשת מומר זקוקה לחליצה ויבום ולא כדעת רב יודא גאון עיין שם:

דף ו.

מהר"ן שפירא

ר"ל אפילו על ידי קינוי וסתירה אינה נאסרת על בעלה וכל זה ראיה אחת היא וכתבתי זה להוציא מדפוסים החדשים שמגיהים דלא אסרינן אשה לבעלה אלא על ידי קינוי וסתירה ואף שקינא וכו' ולפי זה אי אפשר ליישב הלשון דהא לא מסיק על הא היכא שמחל על קינויו:

מביא ראיה מסיפא דמילתא דהירושלמי הלז מעשה בא לפניו ומה בכך כלומר שאמר על אותו מעשה ומה בכך ר"ל דאינה נאסרת בזה על בעלה ומסיק בעי קמן אפילו רואין וכו' צ"ל בעי קמי איבעיא זו אפילו רואין אותו כו' אם גם בזו אינה נאסרת והשיב עובדא כזה אתא קמיה דרבי יוסי ואמר וכו' וממילא משמע דאינה נאסרת דלא אמר רק דיוציאה בלא כתובה ואילו נאסרת על בעלה הוה ליה להשיב דאסורה על בעלה וממילא ידעינן דיוצאה בלא כתובה:

שם דשילהי נדרים. ע"ש בהר"ן:

דף ז.

מהר"ן שפירא

בהרי"ף נשי לגבי נשי שכיחן דאזלן וכו' והא דלא אסרינן העד הזה או החכם לישא אמה ובתה של אותה אשה שהעיד עליה או שאסרה שמא עצת זימה היא ביניהן כדי לישא את זו שתהא רגילה אותה האשה אצלם י"ל בפשיטות דאף בלא עדותו או הא דאסר' היה יכול לישא אמה או בתה ותהיה אותה אשה רגילה ושכיחא אצלו. משא"כ בנטען על אשה ודו"ק:

מביא ראיה דאין להאמינו במסיח לפי תומו היכי דנראה דמתכוין להעיד ומדקדק כך מכח הא דהקשו ז"ל וצריכין לתרץ כמו שתרצו וממילא מוכח הכי וק"ל:

דף ח.

מהר"ן שפירא

הא דלא קאמר כגון ב' אחין הנשואין ב' אחיות ומת אחד מהן ואח"כ מתה אשתו של ב' הרי זו אסורה עולמית וכו' ועי' בנ"י. וכבר כתבתי בזה בגמרא:

ואפשר עוד למצוא איסור קדושה לאחד ולשני תהיה מותרת והיינו באם שתהיה ממזרת או נתינה ואחד מן האחין יהיה ג"כ ממזר דמותר הוא בה וזקוקה לו כדלעיל פ"ב דממזר מיבם ולשני אסורה וק"ל:
ואיירי בנפלו בבת אחת בצמצום וס"ל כרבי יוסי דאפשר לצמצם דאי נפלו זו אחר זו וזקוקה ככנוסה (א"צ) [צריך] ליבם קמייתא ותפטור אידך וזה מבואר בגמ' פ"ב דף יט ע"א ע"ש:

דף ח:

מהר"ן שפירא

מלשון הרי"ף נ"ל דמפרש דהנכרית אסורה דוקא בדלא כנס המגרש את הנכרית אבל אם כנס אותה מותרת הנכרית להתיבם דמפקע בזיקתה וזה שהביא הרי"ף דכאן אסורה בדלא כנסה ואז לא מהני הגירושין דבתר זיקה ובכתבי בגמ' הארכתי בתוס' בד"ה זאת אומרת כו' ע"ש וכן מבואר בטור א"ה סימן קע"ה וז"ל אבל אם כנס בעל האחיות את הנכרית וגירש את הערוה ומת ל"ש גרש קודם שכנס הערוה ל"ש אח"כ מותרת הנכרית לאח הנשאר ועי' שם בטור ע"כ. הרי מבואר כמ"ש ורש"י בגמ' יש לו סוגיא אחרת בזה ובכתבי בגמרא הארכתי. ואף שיש לפרש דברי הרי"ף באופן שיש לאסור אפילו כשכנסה המגרש ונתרץ המשנה דתניא מותרת שהביא הרי"ף אחר כך או כתירוצא קמא או כתירוצא בתרא ונאמר דשאני הכא דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה והיינו ר"ל כשימות האח השני היא אסורה מכח נפילה קמייתא מ"מ נראה דזהו דוחק לקרוא לה איסור זיקה מנפילה קמייתא דהא בעוד חיי האח השני אינה אסורה וכמ"ש הרא"ש בשם הרי"ף ולכן נ"ל דאינה נקראת שנפלה באיסור זיקה אלא דוקא שימות האח השני ולא כנסה דאז לא נפלה קמיה אלא מכח נפילה קמייתא ואותו זמן עדיין היא זקוקה לאחות אשתו בזיקה וכמבואר בטור וכל זה מוכרחין לומר לפי תירוצא בתרא שברי"ף כאן דאילו לפי תי' קמא שברי"ף לא צריכין לחלק בהך דהכי. או מאחר דמוכרחין לחלק בכך לפי תירוץ בתרא נפרש כן דברי הרי"ף שבכאן כדי שלא לחלק בתירוצין לענין דינא ודברי הרא"ש בענין זה צריך ביאור והארכתי בכתבי על הגמרא בזה ע"ש:
בהרי"ף כדאיתא בקדושין ר"ל כדאיתא בדיני קדושין. אבל אין לפרש במסכת קדושין דהא דהאי דרבא מייתי הכא ולא בקדושין:

דף ט.

מהר"ן שפירא

היינו בקניית שדה א' מחבירו דהא כתב מתחלה דבכל שטרי מכירות תיקון זמן אבל אין לפרש דאיירי בשדה של עבד דהא כל מה שקנה עבד קנה רבו אלא בשנתנו לו ע"מ שיצא בו לחירות ואם כן אין לו דין רשות עליו כ"א כשיניחנו לחירו' ולא בעודו מחזיקו לעבד ומ"ש ויקנה נכסי עבדו אפשר להגיה במקום נכסי מלת מעשה עבדו והיינו מעשה ידי עבדו או אפשר דר"ל נכסי עבדו מה שיתן לו עבדו וקשה הוא דמכל מה שקנה עבד קנה רבו והארכתי בזה יותר בכתבי בגמרא. ושם כתבתי שמהר"ר שכנא ז"ל הגיה בגמרא במקום מלת נכסי מלת מעשה ובעיני נראה מה שכתבתי:

דף ט:

מהר"ן שפירא

ובמתני' דידן הוי איסור מוסיף איסור נדה דכשפירסה נדה מגו דאיתוסף איסור עליה לגבי בעלה איתוסף נמי בה האי איסורא דנדה לגבי כ"ע והרי איסור מוסיף כמ"ש הנ"י בענין שני וכמבואר ברש"י בגמ' ריש דף לד ע"א וכ"כ הרי"ף לקמן:

דף י.

מהר"ן שפירא

ר"ל ואחר כך הוי מפרש להו להני ו' חטאות איך מצינו אותם וכמו שמפרש עכשיו במתני' ואמר ר"ל ואחר כך הל"ל למסיק דברי ר"מ וחכ"א כו' ודו"ק:

ל' חבטא מצינו בתלמוד שפירושו לשון הכאה כמבואר בערוך ערך חבט ובכאן אין ליישבו כפירוש זה. והיה אפשר לומר דהכא קאמר דהכאה בעלמא הוא כלומר שסידרו סדר בעלמא דברים ופירושא על לישנא דגמ' בזה כאילו הכה אותו עליו ואין מיושבין היטב רק כאילו הושבו בכח ע"י הכאה. והיה נ"ל להגיה מבטא בעלמא הוא ומבטא פירושו דיבור ור"ל דברים בעלמא הן אך דלא מצינו בשום מקום:

מהר"ן שפירא

ומילתא דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן ודברי רבי יהודה דאוסר היינו משום דחיישינן דילמא לא נהפכו יפה וגופא דעובדא לא שכיחא ואנן קי"ל בשאר דוכתא דמילתא דלא שכיח לא גזרו לכך לא נגזור ודו"ק:

דף י:

מבואר ברשב"ם דף קלט ע"א דצ"ל וירשום לבסוף דאי לא אמר וירשום לבסוף הא לראשון אמר ירשוהו ולשני אמר לשון מתנה דשתי לשונות כנגד שתי מתנות אע"ג דאמר לשון רבים ומאריך שם וע"ש:

מהר"ן שפירא

ר"ל דאילו נגמרו סימניו היינו אומרים שמא בן ז' הוא ואשתהי דאשתהי לצאת אבל מאחר שלא נגמרו סימניו אז הוי בן ח' ודאי ולכך חשיב כנפל וכמת דא"א לחיות וק"ל:

דף יא.

מהר"ן שפירא

לקמן בפ' האשה שהלך האריך הרי"ף בזה ויש דעות שתצא מזה ומזה ועל כל פנים נותן לה היבם חליצה אף על פי שהוא כהן זה שנשאה ואסורה עליו ע"ש ע"ז מסיק שאני התם דודאי בעי חליצה וק"ל:

ר"ל דאם נשמתי' ליה אפשר דיוציא כדי שלא יעמוד בשמתא עד סוף שלשה חדשים לכך לא משמתינן ליה דאנו רוצים שלא יוציאה דלא עביד איסורא כ"כ שיצטרך להוציאה ומסיק דדי להפרישה שלשה חדשים כיון שזמנו קצוב ר"ל דלהכי לא חיישינן שמא יבוא עליה תוך הזמן הזה דמאחר שיש לה היתר לאחר הזמן הזה אין יצרו תוקפו והיה נ"ל להגיה כיון שזמנו קצר והיינו שאין זמנו ארוך כמו מעוברת ולכך לא חיישינן שיוציאה כדי שלא יצטרך להמתין כ"כ ואף שלא נגיה נפרש כן דזמן קצוב וזמן קצר חד ענינא הוא וק"ל:

דף יב.

מהר"ם

איני יודע להבין מהצורך בכל זה כי נראה לי לעניותי מה שחלק ראשונה בין בחייה בין במותה היינו שינויא דרב' ומה שכתב אח"כ וסיפא מוקי לה בגמרא ביבמה מן הנשואין ומשמע דרישא לאו ביבמה מן הנשואין זהו שינויא דעולא דעולא ורבא מוקי לה אידי ואידי ביבמה מן הנשואין ודנפלו לה כשהיא שומרת יבם ברישא דלא עבד בה מאמר הילכך מוכרת ונותנת לכתחלה דזיקה לא מהניא ולא מידי בנכסים וסיפא דעבד מאמר ובית שמאי לטעמייהו דמאמר קונה ומשוי לה ספק נשואה לחלוק בנכסים וב"ה לטעמייהו דמאמר לא קני הילכך נכסים בחזקתן:

מהר"ן שפירא

ראיתי כתוב בגליון בספרי הרי"ף הנדפסים מחדש וז"ל איני יודע להבין וכו' (עיין במהר"ם בסמוך לעיל ועליו קאי כוונתו) ואני אומר דלק"מ דמה שחילק בראשונה בין בחייה בין לאחר מיתה מוכרחין לחלק כן גם לרבא כדי שלא תקשה גם לדידיה אדמפליג בגופא ולאחר מיתה לפלוג בחייה ולפירות וכמ"ש התוס' בשמעתין דמ"ה ל"ק דנוכל לומר לדידיה לב"ש דדוקא לאחר מיתה מהני מאמר לחלוק בנכסים אבל מחיים לא דהוי איהי ודאי מ"מ לא בעי לאוקמא רישא דעבד בה מאמר דמשום דהויא איהי ודאי אין נראה דתמכור לכתחלה ולהכי מוקי לה בדלא עביד מאמר ע"ש בשמעתין ולזה רמז כאן בנ"י דמוכרחין לחלק כך לרבא מדקתני סיפא מיתה דוקא ואע"ג דתני לישנא דרבה בשמעתין אין זה קושיא מאחר דלענין דינא מוכרח לומר כך ולתרץ כן המתני'. ומ"ש הנ"י אח"כ דסיפא מוקי לה בגמ' ביבמה מן הנשואין כו' לא בא לאפוקי דרישא מיירי מן האירוסין אלא בא לומר לנו דבסיפא איירי דוקא ביבמה מן הנשואין ולא ביבמה מן האירוסין וזהו הוי לכ"ע דלא שקלי יורשי הבעל ועי' לקמן פרק האשה שנפלו בכתובות מבואר יפה דברי הנ"י דצריכין לכל זה לדינא דרבא דקי"ל כותיה ודו"ק:

דף יג.

בהרי"ף ר"ל דכיון דקי"ל דהא נמי לא הוי אלא גילוי מילתא ואשה וקרוב נאמן אם כן ה"ה דהעד המעיד מפי אשה או קרוב. והיינו דנקט כיון דמודעי לי' אינש הכי ע"פ אשה או קרוב הרי אתחזק גבי כו' ר"ל מקרי שפיר אתחזק ושרו ליה למסמך אפומייהו דאשה או קרוב למסמך אח"כ אההוא גברא בין לענין ממונא כו' אע"ג דהוא לא ידע אלא מפי אשה או קרוב ודו"ק. ומסיק היכא דאיכא חששא לא יעיד עד כו' ועי' בתשובת הריב"ש סימן קפב מ"ש על הרי"ף בענין זה:

ז"ל רש"ל בח"ש לא אבין פי' זה דסוף סוף אסר משום מיתנא כמו שמסיק עכ"ל ואני אומר דלק"מ דודאי אמרו דאסורא הוא משום מיתנא ומ"מ ס"ל לרש"י לפי המסקנא דשמעתין דגזרו שניה בחליצה דכל איסורין דמתני' הוי משום חולץ ולא משום אחיו המת ומ"ה פי' אח"כ בבנו ובבן בנו משום אשת אב ואשת אבי אביו דמיתסרא משום מיתנא והל"ל משום אשת אחי אביו ואשת אחי אבי אביו וכמבואר בגמרא אלא ודאי דרש"י מפרש המתני' לפי המסקנא דגזרו שניות בחליצה דכל האיסורין הוי משים החולץ וכל היכא דאפשר מפרש כן דכן משמעות לישנא דמתניתין וק"ל:

דף יד:

מהר"ן שפירא

ברי"ף ונייבם לחדא ונחלוץ לחדא אמר קרא כו' כצ"ל וכ"כ הרמב"ם ובגמרא ובאשר"י וכן וכח מיניה וביה מדמשני כל שאינו עולה לייבום כו' משמע דאיירי ביבם תחלה לאחת וכן מוכח ממאי דמסיק אי דמייבם והדר חולץ ה"נ כו' ודו"ק בנ"י:

ומונים לגט מיום הכתיבה ואפילו כצ"ל וכן משמע מלשונו ודו"ק וכך כתב הרמב"ם להדיא דמונין משעת כתיבה ועיין בטור א"ה סימן יג:

כוונתו לתרץ בזה קושית תוס' וז"ל ועוד ל"ג ומ"ש דאי מדאורייתא מייבם לחדא וחולץ לחדא משום גזרה לא יניח עכ"ל תוס' ולזה בא הנ"י לתרץ ולומר דשפיר גרסי' וה"פ ועוד מלבד איסורא דאורייתא כדאמר יש טעם אחר מדבריהם שאסור לחלוץ וק"ל:

דף טו.

מהר"ן שפירא

תימה דהא הרי"ף כתב להדיא ואנן מספקא לן אי הוי פגום אי לא מדחזינן וכו' והיינו כיש מפרשי' דמייתי הנ"י וכ"נ להדיא מדברי הרא"ש ז"ל ואיני רואה כאן מקום וכו' ע"ש וכן משמע להדיא מדברי הב"י באה"ע סי' ד' גם מ"ש אח"כ וכ"נ דעת רש"י לא ידעתי מהיכן נראה כך וצ"ע: (אמרו המגיהי' עי' לעיל בסמוך ריש עמוד זה ושלהי ע"ב בנ"י ודו"ק בדבריו וע"פ דבריו שם מיושב עיקר קושי' והוכחת הרא"ש דליתא. ועי' עוד בתוס' פרק הערל ובבית שמואל על אבן העזר סי' ד' הביאום סעיף ג' ד' דגם על פיהם ליתא להוכחת הרא"ש. ואותן ראיות שהביא הנ"י לעיל בסמוך חזינן דגם הרי"ף הביאם מזה נראה דפוסק הרי"ף דכשר גם לכהונה ודו"ק):

דף טו:

מהר"ן שפירא

לקושטא דמילתא כתב שהן גרים אבל לענין קנין לא צריך דהא עובד כוכבים לעובד כוכבים לא קנה כדלעיל בסמוך כ"ש לישראל ודו"ק:

רצונו לומר ומה העושה עבדו אפותיקי ומשחרר צריך לשלם אע"ג דהמשחרר אינו משתכר דהא עבדו יוצא לחירות מכ"ש כאן דהעבד עצמו טובל לשם בן חורין ומשתכר לעצמו שיוצא לחירות פשיטא שחייב לשלם וליתן שטר על דמיו לרבי' וקל להבין:

דף טז.

מהר"ן שפירא

היינו לענין שור של ישראל שנגח שור של עובד כוכבים או איפכא וכן מבואר באשר"י גם לענין אבידתו במקום דליכא חילול ה' וק"ל:

דף טז:

מהר"ן שפירא

ואין להקשות דלמא ה"ה מחייבי כריתות הוי ממזר. והא דנקט א"א דמעשה שהיה כך היה. י"ל דא"כ ל"ל למימר מא"א אלא ודאי דבא להורות דהלכה כר' יהושע והא דלא נקט מחייבי מיתות ב"ד כבר הרגישו תוספות בזה וכתבו לרבותא נקט מא"א אף שהוא בחנק והוא קיל משאר חייבי מיתות ב"ד ויש לה היתר בחיי אוסרה:

רצונו לומר דגם חייבי כריתות נילף מאשת אב מה אשת אב לא תפסי בה קדושין ותפסי בה לאחריני אף חייבי כריתות וכמבואר בתוס' בשמעתין בד"ה שמעון התימני וכו'. שצריכין לדמויי לה בהכי מבואר לעיל בגמרא דף מה ע"ב ע"ש ואיפכא ליכא לאקשויי לא לכתוב לא יקח איש אשת אביו דשמעון התימני מפרש לאו דלא יגלה בשומרת יבם של אביו דהוי בכרת. די"ל דאי לאו דכתב רחמנא אשת אביו ה"א דלא יגלה איירי באנוסת אביו ואינו אלא לאו בעלמא והוי ממזר מחייבי לאוין כמו דס"ל לרע"ק אבל השתא דכתיב אשת אב ג"כ נאמר דצריכין לדמויי לאשת אב וכמ"ש ומש"ה מקשה הרי"ף מאחר דתלמוד מאשת אב על לאו דלא תגלה א"כ לא לכתוב לא יגלה כלל ודו"ק:

מהר"ם פי' דשמעת מינה חייבי כריתות דלא תפסי בה קדושין ותפסי לאחריני כדפרש"י לעיל ועי' בתוס':

ברש"י בדבור המתחיל כל שחייבין וכו' דבאנוסת אביו כתיב הוא סוף דיבור ומ"ש ולא נילף מיניה וכו' הוא מציין בהרי"ף כתב כן ושם מקומו דו"ק ותשכח מבואר היטב. וכתבתי זה יען שראיתי רבים טעו בזה והגיהו דברי רבי יהושע ברש"י שבכאן והוא טעות בידם רק מציין בגמרא בהרי"ף לקמן עמוד ב' בסמוך וקל להבין:

דף יז.

מהר"ן שפירא

ולא מפ תלמוד. בפ יש נחלין דף קל פי' רשב"ם בפ' השני אין למדן הלכה שנאמרה

בתוך המשנה או בתוך הברייתא כ"א מ' וכן פי' הערוך וכו' הביאו הח"ש על דברי תוס' בגמ' שכתבו ג"כ כלשון הרי"ף:

דף יז:

מהר"ן שפירא

ר"ל דבגמרא קאמר מתני' אף זו כמצותה קאמר והיינו דלשון הרי זו לאו דוקא אלא אף זו כמצותה קאמר אבל באמת נראה לפרש בפשיטות לישנא דמתני' כדברי רב הונא וכבר כתבתי בזה בכתבי על הגמ' וכ"נ מהרי"ף דמייתי להא דרב הונא נרא' מבואר דס"ל כן להלכה ודו"ק וצ"ע:

דף יח.

מהר"ן שפירא

האי לישנא דנקט הרי"ף בהחולץ כוונתו ר"ל בדינא דהחולץ ליבמתו כשם דתנא בברייתא החולץ ליבמתו וחזר וקידשה וכו' אבל אין לומר כוונתו דקאי על גמרא דהחולץ המבואר לעיל דהא לא תני התנא שום דבר מזה בפרק החולץ וק"ל:

דף יח:

מהר"ן שפירא

רש"ל בח"ש כתב בפירוש והיא חציה משוחררת שתופסין בה קדושין ולאו דוקא לעבד עברי ה"ה לישראל שאינו עבד. אלא שרש"י בא לפרש בענין מאורסת בהיתר ולא יהיה בה איסור אלא שמזנה תחתיו וק"ל עכ"ל:

מהר"ן שפירא ר"ל לירש אשתו או ליטמא לה אם הוא כהן כי היא חשובה כאשתו גמורה דברים הללו אינם נזכרים לא בגמ' ולא ברי"ף אלא הריטב"א המציאם ודקדק כן מדקתני קנה לכל וזהו פשוט ולא כתבתיהו אלא להוציא ממה שראיתי נדפס מחדש מהר"ם הוסיף והגיה בנ"י וכתב שדין האמור מבואר בהרי"ף והא ליתא. דלישנא לירש המוזכר בהרי"ף ובגמ' הכוונה שהוא קודם לשאר אחיו אבל נכסי מלוג דידה שהבועל הזה יהא יורשה לא נזכר כלל וגם טומאה לא נזכר כלל ודו"ק:

דף יט.

מהר"ן שפירא

מאוניך ר"ל מלשון ראשית אוני. ומיהו בערוך כתוב דר"ל דשמתינן לך עד שתסיר דברי

ר"י ולא תהיה מטה אזנך לדבריו נראה דהוא מפרש מאוניך לשון אוזן מלשון הגמרא פסחים גדי שצלאו וכו' אסור לאכול אפילו מראש אונו:
ברש"י בד"ה ר"א ור"ש מכשירין כו' שני חלולין אחד לה ואחד לזרעה רש"ל בח"ש האריך בזה בגמ' ובסנהד' דף נא ע"א האריך שם יותר ע"ש:
דהרמב"ם כתב פי"ח מהלכות ביאה דאסורה משום זונה והקשה הראב"ד וכתב דאינו אלא משום דכתיב בתולה מזרע בית ישראל והכי איתא בקדושין עכ"ל עז"א דהוא מסכים עם הרמב"ם וקושית הראב"ד אינו כלום. וכבר מיישבו המ"מ. גם כאן בגמ' בתוספות דף סא ע"א בד"ה אין זונה אלא גיורת גם כן כוונתם כדעת הרמב"ם ויישוב לקושיית הראב"ד ע"ש וק"ל:

דף כ.

מהר"ן שפירא

נ"ל דלאו דוקא שניהם חבושין דאפילו אם אחד מהן חבוש בבית האסורין יכולין לתלות כמו בחולה דמאי שנא ועיין באשר"י מ"ש בענין זה דחולה וחבוש:
ר"ל דאין כופין לגרשה אבל ודאי אם אין לאדם אשה ורוצה לישא אשה מחוייב לישא אשה בת בנים אף שקיים כבר פריה ורבי' משום דר"י וכמ"ש הנ"י לעיל בדף שלפני זה ומיהו מסיק אח"כ הנ"י דיש חילוק בין אשה זו לשאר נשים שאינן בת בנים דלעיל איירי באשה עקרה ואילונית שידוע שאינה בת בנים וכאן אינו אלא ספק ואפשר דאינה עקרה אלא בהדי ראשון לא זכה לבנות ממנו. ולכך רשאי לינשא לכתחלה למי שיש לו בנים כבר:
ר"ל אינה נענשת בזה אלא בעונש אחר דמאחר דאינה מצווה על פריה ורבי' לא נחשבה לה לשום עונש ולכך אינה נענשת בזה וק"ל:

דף כ:

מהר"ן שפירא

השמים ביני לבינך פי' גלוי לשמים שאינך יורה כחץ ור"ח מפרש דיעשו סעודה ויתפייסו ע"ש בשמעתין בגמ':
כל דין זה דאם נשאת לרביעי והיה לה בנים איבעי בגמ' וקמפרש הנ"י מסברא מאי דקמבעי ליה שתהא מפקה מן ג' כתובתה. וכתב משום דהשתא איגלי מילתא למפרע דגם השלישי לא זכה להבנות ממנה ובדידיה תליא מילתא. ולא שהיא עקרה והא ראי'

דילדה עם רביעי ולכן קא מבעי ליה דגם משלשה הראשוני' תגבה כתובתה או וכו' ובדפוסים חדשי' מהר"ם הגיה והוסיף [לא] מפקה מג' ונ"ל פשוט דטעות בידו וא"א לישב דברי הנ"י לשיטתיה ודו"ק:

דף כא.

מהר"ן שפירא

והכי הלכתא ולא כר"י בן ברוקא אעיקרא דמילתא דשמעתתא קאי דהלכה כת"ק דאמר האיש מצווה ולא האשה וק"ל:

דף כא:

מהר"ן שפירא

כתב כן לאפוקי מיש מפרשים שהביא הנמו"י דאיירי במכרו שניהם ממש וכגון שלקח מן האיש ואח"כ מן האשה וכו' וק"ל:

בנ"י ופירושו דמיתה דלא משמש מעין מלאכתן ר"ל דדוקיא דרבוותא משמע להדיא דפירושו דמיתה דקתני במתני' היינו דלא משמש מעין מלאכתן וע"ז מסיק הנ"י דהכי נראה מפשט התוספ' דקתני הכניסה לו עבדים הכניסתו בדמים מחלקין בדמים ילדים שילדו נערים נוטלתן זקנים וכו' וכן מצאתי מוגה ר"ל הכניסה בדמים ששמה אותן לו בדמים אזי היא נוטלתן אח"כ בדמיה כשבאה לגבות אך דמ"מ נוטלת כמו שהן כן מפ' לה הנ"י לדעת הרבואתא שהביא הרי"ף או לפי זה דקי"ל כפי' הרי"ף דבעל משלם הפחת נצטרך לפרש פי' אחר בתוספות וכמ"ש הנ"י בסוף העמוד וע"ש. ואם לא נגיה דמיתה במקום דמילתא אזי נמחק הו"ו של והכי נראה וכו' וה"פ ופירוש דמילתא של דברי הרי"ף הכי הוא ומה דקאמר שלא משמש מעין מלאכתן הכי נראה וכו' ואח"כ מסיק לפרש דברי הרי"ף האחרים:

דף כב.

מהר"ן שפירא

בגמ' תני בכחשה ובנפחת דמיה מי מחייב וראיתי שמו"ה שכנא ז"ל הגיה באשר"י שלו הביאו דברי הרי"ף הללו כהווייתו וכתב במקום ביתרות פחיתות דמים מי מחייב. ואני אומר הואיל ול' ביתרות נזכר בהרי"ף ג"פ והאשר"י העתיקו נראה בפשיטו' דבכונ'

רצוי' כ' ביתרו' ואין להגיה. וה"פ ביתרות דמי' ר"ל שהית' שוה תחלה יותר ממה ששוה עכשיו כשבאו להחזיר' וקאמר מי מחייב והיינו פחיתת דמים והיא היא וק"ל:

דף כב:

מהר"ן שפירא

ר"ל דאף בלישנא דקונם אוסר אע"ג דאינו הקדש וכדאי' בנדרים דף ס' ע"ב ע"ש ומ"ש ויש למידין מכאן שאדם אוסר נכסיו על בעל חוב ר"ל אף שלא בלשון הקדש רק שאוסר נכסיו על בעל חוב שלא ליהנות מהן וק"ל:

ואף אם באו היתומים גדולים לפקח בכל הנכסים הוא לא מניחן דאין מורידין קרוב לנכסי קטן ולכך א"א להניח כל הנכסים בידן ושיפקחו בכולן ולכך מוכרחים לחלק הנכסים. ודין זה דאין מורידין עיין בחו"מ סימן רפ"ה:

דף כג:

מהר"ן שפירא

ר"ל תנינא במתני' להא דת"ר בברייתא וש"מ דהאי ברייתא עיקרת היא רש"י בב"ק די"ד:

ובסמוך יתבאר הא דהיא נאמנת היינו שלא לאסרה על הבעל והולד אם נשא בת ישראל לא תצא אבל לכתחל' צריך גם הארוס למימר שממנו נתעברה ועי' בנ"י בסמוך בעובדא דההוא ארוס וארוסתו:

ר"ל בגמ' לא קאמר רק דרבא אמר מסתברא דמילתיה דרב דלא דיימי מיניה וכו' משמע דרבא סברא דנפשיה קאמר דרבא ס"ל הכי וא"כ נצטרך לומר דהלכתא הכי דרבא בתראה הוא לזה אמר דמסתברא לומר דרבא אמר דרב אמר הכי וק"ל:

דף כד:

מהר"ן שפירא

ר"ל אף אם הלכה כרבי אלעזר אפ"ה אין הלכה כר"ה כמ"ש לפני זה. מכ"ש לפי מאי דקי"ל דאין הלכה כר"א פשיטא דאין הלכה כרב הונא. והא דאין הלכה כר"א מבואר ברי"ף לעיל סי' פב:

כדאמרינן לעיל הוא בפרק הבא על יבמתו (סי' פב) ואח"כ מסיק הנ"י וכתב ענין אחר מסקינן הכא בגמ' וכו' וצרכינן למחוק מילת וכן הכתוב לפנינו בנ"י דאינו תלוי כל הענין הזה במה שלפנינו וק"ל:

דף כה.

מהר"ן שפירא

בגמ' של מהר"ר שכנא ז"ל ראיתי שהעתיק ס"א ולא כתב בהן תיבת הבן והיינו מאחר דאינו בר קיימא ועיין על כל זה בכתבי בגמ':

דף כה:

מהר"ן שפירא

כפי גי' הגמרא שלפנינו דמקשה לר"ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא לא ידעתי ליישב דברי הנ"י הללו דהא ריש לקיש מוקי רישא בנימוח ולדידיה אפשר לומר דמוקי סיפא בדלא נימוח אך באמת לא רצה לתרץ הכי כדי שלא לפלוג בין רישא לסיפא וכמ"ש בזה בכתבי בגמ' ולדברי ר"י דמוקי מתניתין בדלא נימוח לא מקשה מידי וכמבואר ברש"י בגמ' ונ"ל פשוט דצ"ל דהנ"י לא היה גורס בגמ' וריש לקיש מ"ש וכו' רק היה כתוב לפניו ור' יוחנן מ"ש רישא וכו' ואז א"ש דברי הנ"י:

דף כו.

והא דלא בעי רבי יוחנן רביי' היינו משום דאיכא טעמא וכו' כצ"ל וקאי לפי פשטא דשמעתין קודם שקלא וטרי' מתני' דמקוה ומ"מ גם לפי האמת יהיה הדין כן אך הנ"י כתב את זה גם לפי הס"ד דגמ' אפי' המקשן ידע לחלק בהכי וכמ"ש הנ"י וכפי מה שהגהתי נ"ל. ולאפוקי ממה שראיתי מוגה בספרי ריי"ף של מהר"ם ואב"א בעלמא וכו' (עי' במהר"ם בסמוך בדף זה ועליו קאי) ותמהני על דבריו דא"כ קאי הנ"י לפי המסקנא ולמה הוצרך לפרש אח"כ המקשן דהוי נמי ס"ד דידיה הכי ועוד דהא אח"כ בסמוך מפרש דברי המתני' ודברי המקשן ואיך יפרש עתה דברי התרצן לכך נראה פשוט כמ"ש והוא הנכון:

מהר"ם

ואי בעית אימא בעלמא בעי ר' יוחנן רבייה ושאני התם דאיכא למימר שאני אומר ומשמע דוקא היינו:

דף כו:

מהר"ן שפירא

התוס' כתבו בפ"ק דיבמות דף ה' ע"א דהיא עושה איסורא דדרשינן הכי קרי וכו' לא

יקחו לא תקח ור"ל דקרינן בתיבת לא יקחו כאילו נכתב לא יקחו בשור"ק תחת היו"ד וקמ"ץ תחת הקו"ף וממילא קאי האיסור אאשה וכאילו נכתב לא תקח וק"ל:
מלת ומיהו נ"ל להגיה וא"ש הא דאמרי' כו' דהא עיקר הראיה לפרש הוא זה דמבואר לקמן דרב הונא סבר דהוי כזכר גמור וכמבואר בתוספות בשמעתין גם הנ"י מסיק אח"כ אבל ר"ח ורבינו אלפסי ז"ל וכו' ולא תקשה לדידהו מהא דלקמן ודו"ק:

מהר"ם

אי תרומה בזמן הזה דאורייתא או דרבנן א"נ באת שדרכו לימנות שנינו או כל שדרכו לימנות:

דף כח.

מהר"ן שפירא

בגמ' כתוב ופסק ור"ל שפסק מלפסוק עוד כזה ולזה כתב רש"י ולא עבד עובדא והח"ש מחק מלת ופסק בגמרא מדלא הביאו הרי"ף והרא"ש. וקשה לי א"כ מנ"ל לרש"י לומר דלא עבד עובדא. ובעיני נראה להגיה כאן בהרי"ף והרא"ש ופסק:
מלשון אלא משמע דהשתא הדר ביה מטעמא קמא דשמא יאמרו ואי אפשר לומר כן וכו' אשר"י ע"ש שהאריך ובגמ' ליתא מלת אלא:
והא אמר עולא וכו' מה שיש לדקדק כאן דילמא לכך נאמר עד א' משום דשתיקה כהודאה דמיא כתבתי בזה בכתבי בגמ' בדף פח ע"ב ע"ש:
שאם בא לפנינו בבת אחת העד הכשר ונשים רבות המעידין זה כנגד זה העד האחד אומר מת והנשים אמרו דהבעל חי אזי הם כמחצה על מחצה וזהו שסיים לומר שעשאום כאותו איש א' ממש ר"ל ממש כאיש אחד בעוד שהוא כאיש אחד משא"כ בשכבר נישאת ע"פ אחד וכו' וה"ה אם אח"כ באו נשים רבות שהן כאיש אחד והכחישו לעד הראשון אזי לא תצא דנשים רבות לא נחשבות אלא כאחד ודו"ק ודבר זה מבואר יפה במ"מ פרק י"ב דגירושין שכתב על דברי הרמב"ם שם כן וע"ש. ואע"ג שהנ"י כתב לעיל בשם הרמב"ם ואע"פ שהתירו להינשא תצא מהיתיר' הראשון לא כתב רק בשם י"מ ועכשיו הוא מבאר והולך דעת הרמב"ם על נכון כדעת רש"י ובפי"ב מהל' גרושין האריך המ"מ וע"ש וכתב הנ"י תדע דצריכין לחלק בהכי דהא שמואל וכו' דאמר ל"ש ר"ל שמואל דאמר ל"ש וכו' מוקי לה למתני' בענין זה דאיירי בשכבר העידו להינשא על פי אשה אחת וע"ז אמר כי מכחישה לא תצא דא"כ תקשה אמאי לא תצא להרמב"ם ז"ל הא מיהת הוו תרי ותרי עכ"פ לפי מ"ש הנ"י לעיל דהיא ג"כ חשוב כא' ואיהי נמי מהימנה מ"מ הוי תרי ותרי

דה"נ לא תצא משום דאיתתא דמעיקרא עדיפא טפי וכו' והיינו מאחר שכבר התירוהו לינשא על פי האשה היא חשובה כשני עדים ואין לפוסלה אח"כ בעדות נשים וק"ו כשהותרה ע"פ עד אחד כשר שלא תצא אם אח"כ נשים מכחישין ולכך בהכרח צ"ל דלא מיירי הרמב"ם רק היכא דבאו בבת אחת להעיד ודו"ק ועיין בטור סימן י"ז:

דף כח:

מהר"ם

לשון אשר"י כשאכל עד שלא בא ראשון אבל אם אכל משבא ראשון מוציאה ממנו ואם נטלה מזה ומזה תחזיר הדא דתימא כשנטלה כתובתה כו':

מהר"ן שפירא

והביאו לבית דין וסקלוהו כדין המחלל שבת במלאכה גמורה שדינו הוא בסקילה: והביאו לב"ד והלקוהו כמי שבא על פנויה שאינה אשתו בזנות שדינו היה להלקותו מכות מרדות. והא דאמר שהטיח באשתו שפרושו בא עליה נראה שהוא מלשון כמטחוי קשת ע"ש שהזרע יורה כחץ וק"ל:

זהו דעת הרמב"ם דס"ל הואיל ונתגרשה מן שני א"א לומר דהולד ממזר וכ"כ המ"מ ולא כן דעת התוס' ודעת הטור והארכתי בכתבי בגמ' ר"פ זה:

דף כט.

מהר"ם

ומיהו אם לא רצה יבם לחלוץ אלא ליבם כופין את המקדש לגרשה ואע"פ שנתקדשה לו שוגג והותרה ליבם וכפי' ר"ת לעיל בסמוך:

והיינו שוגג ואפילו הכי מסיק עלה א"כ מצינו חוטא נשכר ואסורה למקדש והגאונים ז"ל לא פירשו כן כו':

מהר"ן שפירא

והאיך נקל כ"כ וכו' ולי נראה והאיך נחמיר כ"כ כצ"ל דודאי זהו א' מן החומרות שהחמירו עליה בסופה שתצא ממנו אפי' כשיש לה בנים וכן משמע לשון הנ"י בסמוך דכתב חייב אותם להחמיר ולגזור וכו' וק"ל:

ר"ל דתנן בהמגרש דף פ"ו דשלשה גיטין פסולין ואם נשאת לא תצא דלכך אומרים לא תצא כדי שלא להוציא לעז על הבנים דשם הבנים באמת כשרים אפילו שיש להעמיד עכשיו משא"כ הכא דאמרו חכמים הולד ממזר מזה ומזה א"כ יש כאן איסור ממזרות ולא יוסיפו שום איסור בלעז שלהם ודו"ק:

דף כט:

ובהרא"ש מבואר דס"ל להירושלמי דמטעם איחלופי אמרו שתצא אבל לעשות לגמרי כאשה שהלך בעלה למדינת הים שהולד ממזר כולי האי אין להחמיר משום האי חששא דאתי לאיחלופי:
הרא"ש תמה בזה על הרי"ף ע"ש והרמב"ם פסק כרי"ף ובאבן העזר סימן קנח פסק כן הב"י:
דנאמן אפילו לומר שניתן לו בן במדה"י כצ"ל והוא מבואר בפרק ג' דייבום רבותא גדולה היא דבעדות מיתה פשיטא דנאמן דמילתא דעבידא לגלויי היא ולא משקר. משא"כ בניתן לבעלה בן וזהו דעת הראב"ד שכתב בהשגות ז"ל דבריו אינם מחוורין דאם אמרינן בעדות מיתה דעד נאמן משום מילתא דעבידא לגלויי היא ולא משקר יאמרו בניתן לבעלה בן דאפשר דמשקרי דאפילו בעל עצמו אינו נאמן וכו' וכמ"ש הנ"י בזה:

דף ל.

מהר"ן שפירא

הלכתא כוותיה כתב הרא"ש עמקו ממני דברי הרי"ף שפסק כר"ע נגד רבים כו' ע"ש:
וא"ת השתא וכו' בשוגג נעשה וכו'. ראיתי מתמיהים בזה דגמרא קאמר להדיא האי ברייתא אאיסורא דמזיד דקאמר התם אחות אשתו דבמזיד לא אסיר מדאוריי' בשוגג לא גזרו בה רבנן ומנלן דלא אסירא ע"ז מייתי להוא ברייתא דתניא ושכב איש אותה כו'. ר"ל דנראה להדיא דהברייתא קאי אמזיד וא"כ צ"ע על הנ"י מאי קשיא ליה הואיל דבפשיטות הברייתא מיירי במזיד א"כ מעיקרא קושיא ליתא ואני אומר דלק"מ ושפיר קא קשיא ליה להנ"י. אף גם דהתלמודא מייתי להבריי' ללמוד ממנו דבמזיד לא נאסרה האמנם העיקר ראיה היא מסיפא דבריי' דקתני בדברי ר' יוסי וזה הדין לשוגג למזיד מניין ת"ל אותה. ומשמע ליה להנ"י דהברייתא מסתמא נישנית אמתני' דידן ומיירי נמי כה"ג שנעשה המעשה שוגג דהא בריי' סתמא קתני וא"כ פריך שפיר מאחר דהלימוד קאי אשוגג למה ליה קרא ודו"ק:

דף לא.

מהר"ן שפירא

ר"ל דמאחר דמבואר כבר דאשת גיסו אסורה וצריכה גט א"כ צריך תלמוד אם נאמר דאשתו ג"כ אסורה משום זה או לא. וכדי שלא תאמר מה עלה על הדעת למימר שתיאסר

אשתו אף אם גירש לאשת גיסו. דהא כל העולם ידעו ויכירו שאין כלום מאחר דהיא קיימת והיא אחותו ממילא אין שום טעות. עז"א דהכי פירשוה לת"ק כו' ר"ל המפרשים פירשו לת"ק דאסר אשת גיסו והתיר אשתו שתאסר אשת גיסו בלא גט ותהא אשתו מותרת משמע אבל אם נתן גט לאשת גיסו גם אשתו אסורה ולכך מסופק בו ע"כ:

דף לא:

מהר"ן שפירא

שישא א' מהקרובות האוסרות אותה בנשואיהן כן כתב הרמב"ם פ"ב מהל' א"ב להדיא ע"ש:

ר"ל משום קושיא הנזכרת דלפי מה שדרש בברייתא קשה מנלן להתיר לישא אחר האנוסה. ובדרש דרבא ל"ק דהוא דרש דבת בנה מותרת לאו מדוקיא דבת בנך לא תגלה אלא ממילא הוי התירא דבת בנה דומיא דאיסורא דבת בנך והיא אסורה דלא תגלה גם כשירצה לישא אותה וא"כ ממילא דבת בנה הוא אפי' כשירצה לישאנה והיינו כשהראשונה אנוסה וז"ש והאיסור דבת בנה הוא דוקא באשה ובתה הראשונה היא אשתו בנישואין שמשמע לשון אשה ובתה דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה:

דף לב.

מהר"ן שפירא

נ"ל פשוט דצריכין למחוק מלת זה דהא אפילו לגר שהורתו בקדושה נמי שריא וק"ל: לאחר מיתה שריא. תמהתי בזה דודאי א"א להתיר אליבא דר' עקיבא כדאיתא להדיא בסנהדרין דף נח ע"א את אביו זו אשת אביו לאוסרה לאחר מיתה. וכן מבואר עוד שם דברייתא דקתני בה אשת אביו מותרת אתיא כר"א וכן מבואר ברש"י בשמעתין דאתיא דלא כר"ע. וראיתי בב"י בטור יו"ד סי' רס"ט וברמב"ם פרק יד מהא"ב דפסקו הלכתא כר"ע דבן נח אסור באשת אביו ואפילו הכי כתב אח"כ דגר מותר באשת אביו לאחר מיתה ולא גזרינן בקורבה מצד האב שלא יאמרו באנו וכו' וע"ש בב"י ובכ"מ ומסיק שם דלדידיה אתיא ברייתא כר"ע נמי וממילא מה שכתב הנ"י בסמוך לאחר מיתה שריא היינו בגר. והא דמוקי ליה התם ברייתא כר"א נראה משום אינך דברים הבאים בברייתא לתרץ דברי ר"א אהדדי אבל בההוא דינא דאשת אביו אתיא כר"ע לדעת הרמב"ם ונ"י ודו"ק:

דף לב:

מהר"ן שפירא

ההוא שמא כיוונה מוסיף הרי"ף בלשונו ודקדק לכתוב דהיא לבדה כיוונה לשם חליצה וע"ז מסיק ומקשה אע"ג דתניא כו' דצריך שיתכוונו שניהם ומתרץ דלפוטרה לישתרי לעלמא צריך שיתכוונו שניהן אבל לפסול מאחיו אפי' בכוונת חדא מהם סגי ובתוספית תירצו בשמעתין בענין אחר הא דצריך לחלק בין שריותא לעלמא ובין פוסל לאחין ע"ש:

דף לג:

מהר"ם

נראה שאין זה מדברי רב אלפסי דלדידיה בפסוק הלא מיירי מתני' ולא מיפרשה גם בנימוקים ורבינו אשר שנסתם לשונו ליתיה:

מהר"ן שפירא

דס"ל לאמימר דמאן דאיפסיקא רגליה מארכובה ולמטה דבעי לתרוצי לשארא על ארעא וחליץ וכן נמי בדלא איפסיקא רגליה בעי לתרוצי על ארעא וחליץ וכו' ראיתי כתוב בספרי הרי"ף החדשים ז"ל נ"ל למחוק ענין זה ר"ל כל מה דכתוב מן דמאן דאפסיק רגליה כו' עד בלא איפסיקא רגליה וצ"ל דס"ל לאמימר דבעי לתרוצי רגלי' כו' דהרי"ף לא מיירי כלל בפיסקיתו המתני' ולא מכשיר כלל בפיסוק גם בנ"י ובאשר"י שהעתיקו להרי"ף ליתא שם ע"כ. ואני אומר אף שאינו באשר"י ובנ"י מ"מ ר"ל דאין למוחקו וה"פ אמימר ס"ל לעולם דצריך למידחסיה לכרעי' וממילא אין חילוק בין איפסיק רגליה ללא איפסיק רגליה דאם נאמר דמאן דאפסיק רגליה חליץ אזי מוכרחין לומר עכ"פ דצריך למידחסי לכרעי' וע"ז מסיק שפיר והאי דמסגי אלוחתא דכרעי לא מצי לתרוצי כרעי' אארעא ולכך לא חלץ אבל לא שבא הרי"ף להחליט דינו שיחליץ מאן דאפסיק רגליה ואין צריכין למוחקו וק"ל:

נ"ל דפירושו מלשון בינה ור"ל בין המתני' כך כלומר הבן המשנה באופן זה וק"ל:

מהר"ן שפירא

ר"ל מחלוקת זו בתוספות. ובתוס' שלנו לא נמצא שם שום פלוגתא אלא הר"ן כתב שם דברים הללו וכן בחדושי הרשב"א פרק גיד הנשה האריך בענין זה עי' בחידושיו ותמצא שם דברי הני"י מבוארים שם היטב ועל זה מסיק דהתם פרק גיד הנשה נחלקו וכו' ר"ל דבעלי תוספות נחלקו התם ותלוי שם בפרק דגיד הנשה בעוף שנמצא בו עגול כף אם הוא טרפה או לא וק"ל:

דף לד.

מהר"ם

בנוסחאות המשנה בספרים שלנו וברב אלפס כתוב פסולה ונראה כי בתוספתא יש לגרוס רבי מאיר במקום ר' אליעזר מיהו באשר"י כתוב כי רב אלפס גורס חליצתה כשרה וכן הוא בירושלמי עכ"ל:

מהר"ן שפירא

מלשונו הכא ובסמוך נראה שהיה כתוב לפניו במשנה קטנה שחלצה חליצתה כשרה וכן הוא בירושלמי ומבואר כן נמי בתוס' בשמעתא. גם הרא"ש כתב להדיא שכן הוא גי' הרי"ף וכשנגרוס כן צריכין לפרש הא דאמר ר"מ דמקשי' אשה לאיש היינו מדרבנן וכמבואר בשמעתין וק"ל:

דף לה.

ר"ל הא דאמרי דאסוקי מילתא לית' לן בה היינו בכה"ג דרבי זירא כו' כלומר שראוי לקרות בבת אחת ובענין זה כתב הנ"י דה"ה בלא חפצתי יש לפסול כשאינו ראוי לקראו בבת אחת ואינו סובר החילוק שכתב רש"י בין לא אבה יבמי ללא חפצתי ונ"ל בזה יש ליישב קושית הרא"ש על הרי"ף שכתב ז"ל וגירסת הרי"ף אינה נכונה דמה ענין רבי זירא לכאן מ"מ יש לטעות בפי' דבריה עכ"ל ונראה פשוט בעיני שיש ליישבו דודאי סבר הרי"ף שאין כאן שום טעות מאחר דאסוקי מילתא היא ואסוקי מילתא לית לן בה. אך דמ"מ מודה רבא שצריכין שתהי' ראויה לקרותן בבת אחת והיינו אז חשבינן כאילו קראה בבת אחת אבל ודאי דלא שייך כאן שום טעות בדבריה ולכך אין חילוק בין לא אבה ללא חפצתי ודו"ק:

מהר"ן שפירא

לא ידעתי למה כתב שישאנה במקום אחר הא אפילו במקום הזה מותר לישאנ' כמבואר לעיל פרק ב' דשני עדים אינן מצויין לחטוא בשביל א' ואפשר דלרווחא דמלתא קאמר דמאחר שמשקרין מסתמא ישיאנה במקום אחר שלא ידעו שהעיד הוא וק"ל:

דף לה:

מהר"ן שפירא

והלכתא כוותיה נרא' דצריכין למחוק הני ב' תיבות שהרי אח"כ בסמוך בסוף הענין

מסיק וכתב והלכתא כעולא. וגם בהרא"ש שהעתיק כל דברי הרי"ף הללו ליתא להנהו תרי מלות והלכתא כוותי' וק"ל:

מהר"ן שפירא

אבל חליצה ההיא בשביל זיקה לא עקרה וכדמסיק טעמא דרחמנא רמיא עליה וכו' כצ"ל והשאר נמחק ומ"ש דבע"כ רמיא עליה בשביל נשואי ראשון וכו' הוא דיבור אחר ומציין בגמ' דרוצה לחלק בין מאמר לזיקה דמאמר שהוא מדעתה מצי עקרה וזיקה דבע"כ לא מצי עקרה וטעם זה נדחה בגמ'. ובמ"ש הרי"ף א"צ כלל לומר דזיקה בע"כ לכך לא מצי עקרה ואף שבנ"י כתב ענין זה דבע"כ רמיא עליה היינו אחר זה שכתב דרחמנא רמיא עליה והמעיין ברש"י בגמרא יראה להדיא דשפיר הגהתי בזה ברש"י:

דף לו.

נ"ל דהיינו טעמא משום דהתם נישאת לאחר אחר מיתה ולא מיאנה בראשון משא"כ בעניינא דהכא דקודם שתינשא היא מיאנה בבעלה שמת ודו"ק:

דף לו:

מהר"ן שפירא

ר"ל הא דתני בה דנשואיה הן הן מיאוניה דאי הוי ידע להההוא ברייתא לא הוי מבעי ליה כלל דהא ודאי קדושין לא הוי מיאון דאל"כ הוי ליה למינקט רבותא בברייתא ומיהו ברש"י בגמ' זה אינו גם אין זה דיוק דאפשר דרבותא דרבנן קאמר והא מבעיא להו ג"כ אי רבנן פליגי בזה ודו"ק:

ר"ל בלשון זה שמביא להלן הוא לשון הרמב"ם ואינו רצה לומר שכתב הרמב"ם ממש כמו שכתב הנ"י לפני זה או אפשר דרצה לומר שכתב כ"מ בזה לאפוקי הפי' הא' שפרשנו שמבחנת בין קדושיה לדבר אחר וק"ל:

דף לח.

מהר"ן שפירא

פי' דבגמ' מבואר דרב ס"ל דוקא כשבעל אומרין דחלה קדושי הראשון ואי לא בעל ליכא כאן שום קדושין בקטנה אף כשגדלה ועל זה מקשה מהא דתניא וכו' ומסיק ולא אפסיק הכא הלכתא בהדיא ר"ל בשלא בעל משגדלה לא ידעי' וכן משמע ממ"ש הראב"ד על דברי הרי"ף הללו ע"ש. אם נפסק כרב או כמשמעות הברייתא וע"ז מסיק דעבדינן

לחומרא וכו' אבל בבעל דפליגי ביה רב ושמואל פשיטא דהלכתא כרב דאין צריכה גט משני ועיין בהרי"ף בסמוך:

דף לח:

מהר"ן שפירא

ר"ל דגם הוא גרס לא פסל את הקטנה והיינו כנוסחא שלפני הנ"י וכן גרס המ"מ פ"ה דייבום. אבל בנוסח שלפנינו כתוב פסל את הקטנה. והרא"ש גרס ג"כ לא פסל את הקטנה ועי' במ"מ שם. ובב"י באה"ע סימן קעה:

בכתבי בגמ' כתבתי דרש"י גרס כן משום דבגמרא עביד צריכותא בהא דרב יהודה אמר שמואל פסק כר"א דהכא וכר"א דלעיל ולא עביד צריכותא בדברי ר"א גופיה אלא ודאי דתרי ר"א נינהו:

דף לט.

מהר"ן שפירא

זהו מלשון הרי"ף והוא פירוש על האבעיא והיינו כפי' התוס'. ודלא כרש"י שפי' דהאי בעיא אם היבם נאסר או לא ועיין בגמרא בזה:

ר"ל דעוד הוי נ"מ דאם דעתה ג"כ איבם אז חשובה כמורדת דנשבעה שלא ישמש עמה והיינו מורדת מתשמיש והיבם אינו יכול להפר לה. אך מאחר דקי"ל כרב דכופין לחלוץ לה והיינו דלא מסקא אדעתה דמית בעלה ממילא לא חשיבא כמורדת כלל. ומסיק ושמעת מינה דליתא לדשמואל. דדוקא מדלא אסקא אדעתא לאוסרה על היבם הוא דכופין ואינה חשובה כמורדת משמע הא כשמורדת ואסרה בפי' עצמה על היבם אין כופין וחשובה כמורדת א"כ ממילא ליתא לדשמואל דאמר אין כותבין כלל איגרת מרד וכו' ובאשר"י הביא לדברי הראב"ד בזה שהאריך לתמוה על הרי"ף דלא נשמע מכאן כלל ענין מורדת דהא עכ"פ אנו נזקקין כאן להתירה בין בכופין בין במבקשין ואם איתא דמורדת היא אבעיא לך לשבקה בעיגונה וכו' עיין שם שהאריך:

דף מ.

מהר"ן שפירא

ור' מאיר לטעמיה דאמר קטן וקטנה לא חולצין וכו' כצ"ל ור"ל דקשה ליה אף שסובר ר"מ דאפשר לעליון לבא בלא תחתון והיא קטנה מ"מ למה אינה חולצת הא קי"ל דאיש

כתיב בפרשה אבל אשה בין גדולה ובין קטנה ע"ז אמר דר"מ לטעמיה וס"ל דקטן וקטנה לא חולצין משום דמקשינן אשה לאיש כמבואר בגמרא ולעיל הביאו הרי"ף:

דף מ:

מהר"ן שפירא

שומא נינהו ולהא מהניא בדיקתן כלומר דמספקינן לה בקטנה ולא חולצין ובכאן הס"ד ואח"כ מתחיל לציין כי אמר רבא חזקה למיאון כלומר דמחזקינן לה בגדולה שלא תמאן וכו'. ומוכרחין להגיה וכעין זה נמצא כתוב ברש"י שם בנדה. ובספרי רי"ף החדשים מגיה בענין אחר (עיין בגי' מהר"ם ועליה קאי) וכתב שכן דקדק ותוספות בלשון רש"י ולא כוון יפה. וז"ל התוס' בד"ה בשלמא וכו' דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו פי' בקונטרס ולא תחלוץ והדין עמו דליכא לפרושי שומא נינהו ותמאן דהא קא תנן בסיפא דאינה נאמנת לומר קטנה היא ותמאן עכ"ל. מלשון זה נראה דעיקר פירושו דשמעתין דבעי בדיקה היינו כדי שלא תחלוץ וממיאון לא נזכר שוס ענין ודו"ק כי נ"ל פשוט כמו שהגהתי והוא נכון וע"ש ברש"י ובתוס' שהאריכו שם:

דף מא.

מהר"ן שפירא

משמע דהוא סובר דזהו הוי שיעורא רבא דכלהו ולא כרש"י בגמ' שכתב שם דשיעורא רבא דכולהו (הוי בה) היינו דר"ע שיהא נוטלת בזוג ומדברי הרמב"ם משמע דנטילת בזוג הוא השיעור הקטן שבכולם וכ"כ הטור משמו בטור אבן העזר סימן קנ"ה וכדי שלא יחלקו בדבר הנראה לעינים היה נ"ל להגיה ברש"י בגמרא שיעורא (קטנה) [זוטא] דכולהו וק"ל:

דף מא:

מהר"ן שפירא

ר"ל קטנה מתגרשת על ידי אביה אע"ג דאינה יודעת לשמור את עצמה מ"מ בקטנה לא גזרינן דלאו בת תאוה היא וליכא למיחש בה כלל ולפי זה משמע בשוטה גדולה שיש לה תאוה ובני אדם להוטים אחריה נהי נמי דביש לה אב יכול לשמור את גיטה מ"מ אינה מתגרשת מטעם שלא ינהגו בה מנהג הפקר וכן מבואר בתוספות דקדושין סוף דף מג וגם בתוספות דשמעתין נראה כן מירושלמי שהביאו התוספות. והנ"י שכתב בפשיטות

וה"ה שוטה דבריו צריך לי עיון מטעמים שכתבתי ואפשר דר"ל דה"ה שוטה מיקרי יש לה יד ומתגרשת מדאורייתא כשיש לה אב ונאמר אם עבר וגרשה דמגורשת וכמבואר בירושלמי שהביאו התוס' ענין זה ודו"ק:

דף מב.

מהר"ן שפירא

פירוש ומש"ה לא אמרינן כלל דמשקרת אלא אמרה בדדמי ומש"ה כי אמרה מת על מטתו בלא מלחמה נאמנת אבל ברעב דסברה א"א בעולם שיהא המלטה שלא ימות ומשום הכי אמרי' שמא משקרת לומר אף מת על מטתו בלא רעב אבל קברתיו שאינו תלוי בעדות מיתה כולי האי לא אמרינן דמשקרת ודו"ק כל זה בח"ש והנ"י מחלק בסברא אחרת:

בכסף משנה פי"ג מהל' גרושין הביא תשובת המזרחי שמאריך ליתן טוב טעם לדברי הרמב"ם הללו ע"ש:

דף מג.

מהר"ם

ופי' כמים שיש להם סוף והרא"ש כתב על דברי הראב"ד ואינו נ"ל ראיה דמים שיש להם סוף לא דמי למלחמה דלא שייך למימ' בהו בדדמי דכיון דעומד ורואה כל סביבות המים ושהה כדי שתצא נפשו ודאי מת:

דף מד.

מהר"ן שפירא

האי אינו לדברי ר' נחמיה כלל אלא תלמודא הוא דמפרש דבריו מש"ה קאמר אח"כ ותרצה לדרבי נחמיה הכי וכו' וכן פי' רש"י להדיא בסוטה פרק מי שקינא דף ל"א:

דף מד:

מהר"ן שפירא

והכי הל' דניחא בבעל. ר"ל דאמרינן תמיד היה ניחא בבעל יהיה מי שיהיה ומכח זה אמרינן על כל פנים לחומר' דאינה מתגרשת ומהר"ם מטיקטין ראיתי שהגיה במקום תיבת דניחא ומיהו כו'. לא ידעתי ליישבו ופשוט בעיני מ"ש בזה וק"ל: